॥ श्री ॥
अथ श्री त्रिविक्रमपंडिताचार्यसुत श्री नारायणपंडिताचार्यविरचितः
॥ श्री मध्वविजयः ॥

१०. दशमः सर्गः
सपदि समस्कुरुत भृशं माधवगुणसाधकोऽथ मध्वरविः ।
भृगुकुलतिलकस्थानं तापकरः पापपांथानाम ॥ १०.१ ॥

दशमतिशिश्यः कश्चित्शुभजनतायै कुतूहलनतायै ।
विविधसुवृत्तं वाक्यं काव्यमिवोचे सनायकस्तवकम ॥ १०.२ ॥

भुवनाद्भुतमध्वचेश्टितं न वदेमापि सुरायुशा वयम ।
सकलं खलु किंतु किंचिदप्यथ शुश्रूशुजनाय वर्ण्यते ॥ १०.३ ॥

क्वचिदीश्वरदेवमेश भूपं खननं पांथजनंविधापयंतम ।
स्वमपि प्रतिचोदयंतमूचे क्रियया नोऽकुशलान प्रबोधयेति ॥ १०.४ ॥

प्रकारं प्रकटीकर्तुम आरभ्य विरराम नो ।
महीयोमतिमाहात्म्याद वैवश्येन खनन खलः ॥ १०.५ ॥

नानेनेनानेनानेनोनूनेन ननु नुन्नाः ।
नानाना नो नूनं नानेनानूननाऽनुन्नः ॥ १०.६ ॥

यमशेषभवप्रभवः स्मरतामसुखाब्धिरपैति न चित्रमिदम ।
मरुतीदृशि भांति हि यत्स्तवने यमशेषभवप्रभवः स्मरताः ॥ १०.७ ॥

संचरन्नंचनीयः कदाचिद विभुः विष्णुपद्यास्तटं वैष्णवाग्रेसरः ।
प्रापदाप्तैर्निजैरेष शिष्यैर्वृतः त्यक्तविश्वप्लवं शात्रवातंकतः ॥ १०.८ ॥

इमान स्वस्वपूर्वाश्रयानात्मवाक्यात सलीलं दयालुः स मूलाश्रयात्मा ।
निषेद्धूननादृत्य चानन्यलंघ्यां तदाऽत्याययत तां नदीं संसृतिं वा ॥ १०.९ ॥

वारयतवारयत वैरिसुहृदोऽमून मारयतमारयत पारगमनात प्राक ।
आपतत आलपत इत्यवददुच्चैः स त्वरकराजपुरुषानुचितवाचा ॥ १०.१० ॥

न जडा जले पतत साहसादहो न भयं हि वो बहुतयाऽबहोर्जनात ।
भवतां पतिं क्षितिपतिं दिदृक्षवः प्रतियाम केन कलहं चिकीर्षथ ॥ १०.११ ॥

वचसेत्यनेन स परान न्यरुणद भुजगान नरेंद्र इव मंत्रबलात ।
उदतारयत परिजनं मृतिभीसरितश्च देवसरितश्च समम ॥ १०.१२ ॥

निर्विकारचरितोऽपि परीतः क्रूरकिंकरसहस्रतयेन ।
स व्रजन्नुदलसज्जगदीशः सिंहराडिव सृगालसमूहे ॥ १०.१३ ॥

अप्रकंप्यवपुषं सुरासुरैः सिंहसंहननमेनमुन्नतम ।
प्राप्तमात्मनगरांतिकं नृपः प्रेक्ष्य सौधशिखरे स्थितोऽब्रवीत ॥ १०.१४ ॥

रिपुनृपप्रणिधिप्रतिशंकया पथिकपाटनकर्मणि दीक्षितैः ।
सुमुख मे पुरुषैः परुषैः कथं यमभटैरिव नासि विहिंसितः ॥ १०.१५ ॥

अप्लवदेवनदीतरणं ते हंत कथं च चिकीर्षसि किं त्वम ।
तं निगदंतमितिप्रभृतीह स्माऽह महापुरुषोत्तमदासः ॥ १०.१६ ॥

योऽसौ देवो विश्वदीपः प्रदीप्तः कुर्मः सर्वं तत्परानुग्रहेण ।
यामस्तावत तूर्णमाशामुदीचीम इत्याद्यं तद्भाषया चित्रवाक्यम ॥ १०.१७ ॥

गांभीर्यं धृतिमुरुवीर्यमार्यभावं तेजोऽग्र्यं गिरमपि देशकालयुक्ताम ।
राजाऽस्य स्फुटमुपलभ्य विस्मितोऽस्मै राज्यार्धं सपदि समर्पयांबभूव ॥ १०.१८
॥

दंडार्हबुद्धिविषयो नृपपूरुषाणां
राज्यार्हबुद्धिविषयोऽभवदित्थमेषः ।

नीतिं प्रकाशयितुमेव विपत्सु कार्यां गंतुं
प्रभुः प्रसभतोऽपि तथा व्यधात सः ॥ ।१०.१९ ॥

कदाचिच्चोराणां निकरमवलोक्याभिपततां
अवस्थाप्य स्वीयान करगपटपिंडार्थमतिकृत ।
चरन्नेतेष्वेतानथ मिथ इहाघातयदहो
विभुः सम्मोह्य प्राग विजय इव संशप्तकगणान ॥ १०.२० ॥

अन्यत्र च चोरान धन्यप्रवरोऽसौ शूरान शतसंख्यान प्राप्तान स्वजिघांसून ।
ऐकेन तु शिष्येणाऽकृष्टकुठारान निस्ताडितयूथ्यानद्रावयत द्राक ॥ १०.२१ ॥

क्वचिच्छिला च्छटाभ्रमादमुं ससंघमत्यजन ।
अवेक्ष्य दस्यवः पुनः कुतूहलात तमानमन ॥ १०.२२ ॥

सत्योच्छेदे सेच्छापातं व्याघ्राकारं दैत्यव्याघ्रम ।
प्राळेयाद्रेः प्रांते प्राज्ञः पाणेर्लीलालेशेनाऽउय्स्यत ॥ १०.२३ ॥

प्राप स नारायणतः शुद्धशिलात्मप्रतिमाः ।
यासु स पद्मासहितो दोष्यहितः सन्निहितः ॥ १०.२४ ॥

पाराशर्यः परतत्वप्रसिद्ध्यै तात्पर्यार्थं परमं भारतस्य ।
व्यक्तं वक्तुं नियुनक्ति स्म साक्षाद ऐनं धन्यं भुवने मन्यमानः ॥ १०.२५ ॥

तीर्थेषु तीर्थेषु च सौख्यतीर्थः क्षेत्रेषु च क्षेत्रविदां वरिष्ठः ।
गोविंदमावंद्य सहानुगोऽगाद गंगां पुनस्तुंगतरंगमालाम ॥ १०.२६ ॥

प्लवैरपेतामवलोक्य सिंधुं सरोजबंधुं च तदाऽऽप्तसिंधुम
तटे निषण्णानधिकं विषण्णान निरीक्ष्य शिष्यानतरत स ऐताम ॥ १०.२७ ॥

न वानरेंद्रस्य विलंघिताब्धेः न वा नरेंद्रस्य विहर्तुरस्याम ।
इमेऽस्मरंस्तद्वपुषोऽन्यथाऽस्य शक्तस्य शंक्येत विपत कथं तैः ॥ १०.२८ ॥

जगत्प्रदीपायितगोगणाढ्ये दिवाकरे मध्वदिवाकरे च ।
अव्यक्तरूपे श्रियमत्यजन द्राक सहांबुजैस्तन्नयनांबुजानि ॥ १०.२९ ॥

पदं पशोर्वा विनतातनूजः तीर्त्वा नदीं तावददीनसत्त्वः ।
अनार्द्रवासाः स कुतूहलार्द्रैः नृदेवभूदेवमुख्यर्ववंदे ॥ १०.३० ॥

भीतैररातेरतिमात्रमत्र नतारकैरप्यथ तारकैः सः ।
स्वतेजसा विस्मितभूपनुन्नैः प्लवेन शिष्यान निरतारयत ताम ॥ १०.३१ ॥

विशंकटं स्वस्तटिनीतटं ते दीपप्रदीप्तं जनताभिपूर्णम ।
संचोदयत्पंडितमंडलाढ्यं नाथावलोकोत कहृदोऽभ्यपश्यन ॥ १०.३२ ॥

आम्नायमाम्नायविदां विदग्धं सभावभेदं प्रवदंतमत्र ।
दैव्यां सभायामिव पद्मयोनिं प्रैक्षंत साक्षात सुखतीर्थमेते ॥ १०.३३ ॥

प्राप्तस्ततो हस्तिनराजधानीं मासानुवासेह स वासयोग्यान ।
मठांतरेऽनंतगुणांतरः सन ऐकांतदेशे सरितोऽसमीपे ॥ १०.३४ ॥

भित्त्वा भुवं देवनदी जगाम शाखाविशेषेण निषेवितुं तम ।
वाणी च यत्प्रेष्यतया कृतार्था शिवादिवंद्या न तदत्र चित्रम ॥ १०.३५ ॥

गुरुप्रबर्हस्य पदारविंदं विदूरतः सा प्रणनाम मूर्ता ।
औदार्यसौंदर्यतनुं तनुं तां आलक्ष्य शिष्यैरतिविस्मितं तैः ॥ १०.३६ ॥

तेनोपयातेन कदाचनाथ वाराणसीं पापनिवारणेन ।
अवादि वाणी बलिनः स्वशिष्यान विलोक्य लीलावसरेऽवलिप्तान ॥ १०.३७ ॥

नियुद्धसिद्ध्यै युगपद्धि वीरम मन्या भवंतोऽभिपतंतु मां द्राक ।
समस्तशक्तिं न युनक्ति यः स्वां अत्रास्मदाज्ञां स निराकरोति ॥ १०.३८ ॥

इतीरयन पंचदशैष यूनः प्राप्तान प्रयुद्धान युगपन्निपात्य ।
उत्थीयतां यस्य समर्थता स्याद इति ब्रुवाणः शनकैर्जहास ॥ १०.३९ ॥

सौमेरवं गौरवमावहंति तवांगमंगांगुलयश्च नोऽंगे ।
पुरा विनश्याम इतो दयालो स्वामिन विमुंचेत्यवदंस्तदा ते ॥ १०.४० ॥

तेनाथ मुक्तैरतिविस्मयस्तैः अवाप्यनालोच्य हि तत्स्वरूपम ।
यद्भ्रूविजृंभेण सशंभुशक्रं जगत समस्तं नियतं निकामम ॥ १०.४१ ॥

सदाक्ष्यमाक्षिप्तसमस्तपक्षको यतिः प्रभुं कोऽप्यमरावतीपदः ।
जिगीषया ज्ञानसहायकर्मणः प्रसाध्यतां साधनतेत्युदाहरत ॥ १०.४२ ॥

संसाधितार्थे भगवत्ययुक्तिवित
पप्रच्छ स ज्ञानपदार्थमुग्रधीः ।
ज्ञातः स ते ज्ञान्यसि चेन्न चेन्न स
प्रश्नो घटेतेति निराकृतैष तम ॥ १०.४३ ॥

वितततमतमोऽंतं साधयंत्या नितांतं
सदसिसदसि रेजे व्याख्यया व्यासशिष्यः ।
सकलसमयिहस्तांभोजबंधाभिनंदी
शरदिशरदि चंद्रश्चंद्रिकासंपदेव ॥ १०.४४ ॥

जननं समयेसमये जगतः प्रथिते समये समयेदमिते ।
सनिरासमयेऽसमये स्थितियुक स्ववभासमयेऽसमयेष्टधिया ॥ १०.४५ ॥

वर्तस्वाध्यधि सर्वं दीव्येदं सोऽनिशं स्वतंत्रो विष्णुः
उज्जासय दुष्टानां संस्कुरु साधून गुणाभिपूर्णोऽप्यगुणः ॥ १०.४६ ॥

असमोत्तमो मतोऽसौ श्रियःपतिर्विश्वतो विभिन्नात्मा ।
परमान प्रकाममर्थान प्रकाशयामास सेत्यादीन ॥ १०.४७ ॥

समानया याऽनमाऽऽस मायया ततयाऽयमा ।
नयासना नाऽस या न यातनाऽललनाऽतया ॥ १०.४८ ॥

प्राज्ञो राज्ञां त्रिदिवपदवीं कौरवं क्षेत्रमाप्तः
सस्माराथ स्वविहितिपतद्धस्तियुद्धोत्सवानाम ।
सत्यात्माद्यैरिह परिवृतो भाविमारीचदृग्भिः विस्मेरैः स्वैर्निजनृपतनूहेतिदृष्ट्याऽतितुष्टैः
॥ १०.४९ ॥

विप्रात्मेशः क्षणार्थं कृतनतिरशितिश्रीर्हृषीकेशदेशे स्पष्टं दृष्टोऽप्यदृष्टः सपदि
विहितवान विस्मयं देहभाजाम ।
स्वप्ने स्वप्रेरितान्यस्थलगनिजनरोपाहृतैर्भक्ष्यभोज्यैः
प्राज्यैः प्राभोजयत स्वं गुरुमखिलगुरुं वेदयन वेदबंधुम ॥ १०.५० ॥

अवाप्तवान पुनरिषुपातमस्मरद रमापतिं स परशुराममादरात ।
स राजकेळ्युरुकदळीसहस्रकं तदाऽऽददत्त्यवसितिदत्तमुत्तमम ॥ १०.५१ ॥

स शंकरपदद्विजोपहृतमाप्य गोवाख्यगां
गरिष्ठकदळीलसद्दशशतीचतुष्कं चरन ।
पयः कलशपंचकत्रिकयुगाभिपूर्णं पपौ अदृष्टगतिरप्यभून्नृपनृमंडलैरुद्यतैः ॥
१०.५२ ॥

अयमेव गोविषयतोऽपि सदसि जनतार्थितो जवात ।
पुष्पमुत फलमहो विदधे जनसुप्तिदानुपमगानसंपदा ॥ १०.५३ ॥

धन्योऽमह्यत नाकिनामहितहृद्बाणस्समोऽजस्ययो मध्वो ध्वस्तदुरागमोऽग्र्यहिमगुश्रीः
काममायामिहृत ।
विष्णुं विश्वजयप्रदं स हि नमन सेव्यं सुसौख्यं मुदा दाक्ष्याच्छ्रीधरमामयादिविरही
योगी सुहृत सर्वदा ॥ १०.५४ ॥

इति भुवनविभूषणस्य भूयां स्यविगणितानि कृतांतराणि हंत ।
श्रवणमननकीर्तनैरभीष्टं प्रतिददतीत्यमराः प्रकीर्तयंति ॥ १०.५५ ॥

इति विविधगोधारावारैर्विशारदवारिदो
हरिपदरतो विद्याविद्युत्प्रदीपितदिङ्मुखः ।
भवभयमहाघर्मोत्तप्तं सदंघ्रिपमंडलं
सफलसुमनः सांद्रानंदं व्यधादविपल्लवम ॥ १०.५६ ॥

॥ इति श्रीमत्कविकुलतिलक त्रिविक्रमपंडिताचार्यसुत
श्रीनारायणपंडिताचार्यविरचिते श्रीमध्वविजये
आनंदांकिते दशमः सर्गः ॥

www.yousigma.com